

Datum: 26 maart 2018

Reactie MVO Platform – Consultatie wetsvoorstel INVEST-NL

Het MVO Platform is een netwerk van Nederlandse maatschappelijke organisaties en vakbonden, actief op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen gaat over de verantwoordelijkheid van de effecten die ondernemingen bewerkstelligen op sociaal, ecologisch en economisch gebied en de noodzaak daarover op transparante wijze verantwoording af te leggen aan belanghebbenden. Dit geldt voor alle bedrijven en voor alle ketens waar zij werkzaam zijn.

Wereldwijde vraagstukken, gerelateerd aan voedsel, duurzaamheid, water, energie, klimaat, zijn onderwerpen die erg belangrijk zijn voor de leden van het MVO Platform. Wij zijn daarom ook positief over de aankondiging van het kabinet om middelen vrij te maken voor het oplossen van deze vraagstukken. Wel moeten hier heldere doelen voor worden geformuleerd en voorkomen worden dat goedbedoelde investeringen ongewenste negatieve impact hebben op mens of milieu. Graag plaatsen wij daarom de volgende kanttekeningen bij het wetsvoorstel INVEST-NL:

Verantwoordelijkheid en toezicht

Met de oprichting van INVEST-NL wil de Nederlandse overheid maatschappelijke transitie-opgaven en wereldwijde vraagstukken aanpakken, door middel van het ondersteunen van Nederlandse ondernemingen. Doordat INVEST-NL zelf een privaatrechtelijke rechtspersoon (onderneming) wordt, wordt een extra laag toegevoegd tussen beleid en toezicht enerzijds en uitvoering anderzijds. Hierdoor komt de financiering van de private sector en het aanpakken van maatschappelijke opgaven op een grotere afstand van de overheid te staan. Daarnaast zijn veel verschillende partijen betrokken bij INVEST-NL en het 'samenwerkingsverband'; de ministeries van Financiën, Economische Zaken en Klimaat en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, alsmede andere organisaties zoals FMO, Atradius, RVO en de private sector op diverse niveaus. Dit alles vertroebelt de verantwoordelijkheid voor en de politieke controle op MVO.

Het MVO Platform pleit daarom voor een heldere en transparante rol van de Nederlandse overheid waarbij de eindverantwoordelijkheid expliciet en op een inzichtelijke wijze belegd blijft bij de overheid. Ook pleiten wij voor een jaarlijks verantwoording aan de Tweede Kamer. Daarbij horen heldere doelen en SMART indicatoren waarmee gemonitord kan worden of INVEST-NL het gewenste resultaat behaald, zodat tijdig bijgestuurd kan worden. De overheid dient tevens ambitieus sturing te geven aan het hieronder omschreven MVO-beleid en toe te zien op de implementatie hiervan.

Heldere verwachtingen door middel van MVO-kaders

Bedrijven dienen maatschappelijk verantwoord te ondernemen. De Nederlandse overheid heeft zich gecommitteerd aan de OESO-richtlijnen en de UNGP's en heeft hiermee vastgelegd wat zij onder MVO verstaat. *"De overheid verwacht van Nederlandse bedrijven dat zij werken volgens de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen... en de UNGP's"*. De OESO-richtlijnen en de UNGP's zijn de belangrijkste internationale standaarden voor maatschappelijk verantwoord ondernemen en vormen het MVO-normenkader. Dit komt echter niet terug in het wetsvoorstel INVEST-NL. Dit terwijl de UNGP's stellen dat de overheid extra stappen moet zetten om te beschermen tegen mensenrechtenschendingen door bedrijven die in handen zijn van de staat, of bedrijven die zij ondersteunt².

Het MVO Platform verwacht daarom dat de INVEST-NL Holding, alsmede al haar dochterondernemingen en het 'samenwerkingsverband', duidelijke MVO-voorwaarden stelt aan de ondernemingen die financiële en niet-financiële ondersteuning ontvangen. Hierbij is het van belang dat niet INVEST-NL 'zelf bepaalt' hoe zij invulling geeft aan MVO (zie memorie van toelichting³), maar

¹ Website Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen-imvo/bevorderen-internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen>

² UNGP's, principle 4

³ Pag. 12 van Memorie van toelichting: *Toetsing aan criteria voor maatschappelijk verantwoord ondernemen: Iedere investering wordt getoetst aan criteria voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Een investering moet voldoen aan de 'best*

dat dit is gebaseerd op bovengenoemde internationale MVO-normen. Het is belangrijk dat de Nederlandse overheid toeziet op de ontwikkeling en de implementatie hiervan zodat coherentie met ander beleid/ instrumenten wordt gewaarborgd.

MVO-voorwaarden zouden moeten bestaan uit het volgende:

- Voorwaarden op basis van de OESO-richtlijnen en UNGP's. Bedrijven die steun ontvangen van de Nederlandse overheid door middel van INVEST-NL moeten aantoonbaar voldoen aan de OESO-richtlijnen en UNGP's. Dit betekent met dat de bedrijven due diligence moeten doen in hun gehele keten en hierover transparant verantwoording afleggen naar belanghebbenden.
- Een eenduidige toelichting op de uitvoering hiervan met name ten aanzien van due diligence, op basis van de 'Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct' van de OESO, welke wordt verwacht in mei 2018.
- Heldere procedures en criteria waarop wordt getoetst, gerapporteerd en geëvalueerd.
- Duidelijkheid over de gevolgen indien aan de voorwaarden niet wordt voldaan.
- Heldere monitoring protocollen waarmee INVEST-NL aantoonbaar toeziet op de naleving van de MVO-kaders en waarover gerapporteerd wordt in de jaarlijkse rapportage aan de Kamer.

Daarnaast verwacht het MVO Platform dat INVEST-NL voor haar eigen bedrijfsvoering een ambitieus MVO-beleid ontwikkelt, op basis van de OESO-richtlijnen en de UNGP's. Omdat INVEST-NL een privaatrechtelijke rechtspersoon is én in handen van het Rijk kan zij hierin een voorbeeldfunctie vervullen voor andere bedrijven. Dit MVO-beleid moet gelden voor de gehele bedrijfsvoering, zowel de holding, als voor alle (toekomstige) dochterondernemingen en het 'samenwerkingsverband'.

Diverse financieringsinstrumenten hebben de OESO-richtlijnen al geïntegreerd in hun MVO-beleid en/of MVO-kaders en diverse instrumenten van het ministerie van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, FMO en Atradius, hanteren meer op het instrumentarium zelf toegesneden standaarden en procedures. Best practices hieruit kunnen als voorbeeld dienen voor het MVO-beleid en de MVO-voorwaarden van INVEST-NL.

Integraal MVO-beleid

INVEST-NL richt zich op het aanpakken en oplossen van 'maatschappelijke transitie-opgaven' en 'wereldwijde vraagstukken'. Het wetsvoorstel INVEST-NL noemt een aantal belangrijke wereldwijde maatschappelijke uitdagingen, waaronder voedsel, klimaat en energie, waar bedrijven grote impact kunnen hebben. Er moet voor worden gewaakt dat bepaalde maatschappelijke vraagstukken centraal worden gesteld waardoor andere maatschappelijke effecten uit het oog worden verloren. Zo kunnen zowel 'klimaatmaatregelen' als klimaateffecten negatieve impact hebben op mensenrechten. Een recent voorbeeld van mensenrechten risico's in de energie-transitie is te lezen in een onderzoek van ActionAid en SOMO⁴. Het MVO Platform pleit daarom voor integrale aandacht voor alle maatschappelijke effecten, waaronder effecten op mensenrechten (waaronder arbeidsrechten).

Ook benadrukken we dat maatschappelijke vraagstukken in Nederland niet los gezien kunnen worden van internationale vraagstukken. Bedrijven zijn vaak – direct of indirect - onderdeel van internationale ketens, door ketens van producten, grondstoffen, arbeid of andere relaties.

Het MVO Platform pleit ervoor dat de Nederlandse overheid, Rijksbreed, een MVO-beleid implementeert waarbij alle potentiële risico's voor mens en milieu worden meegenomen en overal dezelfde boodschap wordt uitgedragen. Voor het wetsvoorstel INVEST-NL betekent dit dat alle drie de betrokken Ministeries hierop toezien. Dit geldt voor bedrijven en projecten die gericht zijn op het buitenland, maar ook voor bedrijven en projecten in Nederland.

performing standards' op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. De invulling daarvan wordt door Invest-NL zelf bepaald.

⁴ 'Human Rights in wind turbine supply chains', jan. 2018 https://actionaid.nl/wp-content/uploads/2018/02/83827_ActionAid_RapportWindmolens_FINAL.pdf

Interdepartementaal overleg

Voor een coherente implementatie van bovengenoemd MVO-beleid is het belangrijk dat de juiste kennis en expertise aanwezig is bij de drie betrokken ministeries. Het MVO Platform pleit er daarom voor dat MVO op de agenda komt van de interdepartementale commissie die in het wetsvoorstel is aangekondigd. Daarnaast pleiten wij er ook voor dat deze commissie er op toeziet dat de juiste kennis en expertise voor implementatie van MVO-beleid ook aanwezig is bij INVEST-NL, de mogelijke dochterondernemingen en het samenwerkingsverband.

Wie bepaalt?

INVEST-NL richt zich op het aanpakken en oplossen van “maatschappelijke transitie-opgaven” en “wereldwijde vraagstukken”. Hoewel het wetsvoorstel enkele voorbeelden noemt, zoals klimaat, energie, gezondheidszorg en mobiliteit, zijn zowel de opgaven als de oplossingen nog niet helder afgebakend. Het is daarom belangrijk dat op transparante wijze wordt bepaald wat de maatschappelijke uitdagingen zijn die centraal staan, en dat de Nederlandse overheid waarborgt dat het daadwerkelijk publieke belangen betreft en niet uitdagingen van de private sector